

Aan de heer H. D. Tjeenk Willink, informateur
p/a Tweede Kamer, Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum
7 april 2021
Contactpersoon
Jan Visscher
Ons kenmerk

Bijlage(n)
-
Telefoon
06-13203391
Uw kenmerk

Onderwerp
Jeugdhulp

Geachte heer Tjeenk Willink,

Het jeugdzorgstelsel kraakt en piept in haar voegen. Wij stellen vast dat de decentralisatie nog niet tot de gewenste resultaten heeft geleid en constateren bovendien dat gemeenten met fundamentele, structurele tekorten (circa 1,6 miljard euro) voor jeugdzorg hebben te kampen. Hierdoor zien zij zich genoodzaakt te blijven drukken op de tarieven van met name de organisaties die hulp bieden aan de meest kwetsbare kinderen en hun gezinnen. Ruim zes jaar na de decentralisatie is de samenwerking tussen instellingen en gemeenten nog onvoldoende op orde. Met name 'systeeminstellingen', die organisaties die essentieel zijn voor een solide jeugdzorginfrastructuur, hebben hier last van. Als het een nieuw te formeren Kabinet niet lukt het tij te keren, zal de continuïteit van zorg voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen verder onder druk komen te staan. En dat terwijl wij nu reeds meermaals de noodklok hebben geluid over de acute problematiek. Deze is in de coronaperiode nog groter geworden, zoals zeer zichtbaar is bij de jeugd-ggz.

In deze brief willen we u als Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ) oplossingsrichtingen meegeven voor de noodzakelijke versterking van de jeugdzorg. Deze voorstellen maken het mogelijk de kwaliteit en continuïteit van jeugdzorg te borgen zonder dat daarbij een fundamentele stelselwijziging nodig is. Deze maatregelen moeten echt op korte termijn hun effect laten zien om zodoende de decentralisatie ten positieve te laten keren.

Doelen in vorige regeerakkoorden

In het regeerakkoord 'Bruggen slaan' in 2012 had de decentralisatie van de jeugdzorg een prominente plek. Met de decentralisatie van zowel de jeugd- en opvoedhulp, de (gesloten) jeugdzorg, de jeugd-ggz en de zorg voor kinderen met een beperking zou een eind komen aan de versnippering door meerdere stelsels en overheidslagen. Door de zorg voor jeugd onder te brengen bij gemeenten zou deze integraal georganiseerd worden en ook beter afgestemd worden met andere gemeentelijke domeinen (werk & inkomen, armoede, WMO, preventie). In het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' in 2017, twee jaar na de decentralisatie, werd een evaluatie van de Jeugdwet aangekondigd. Gesignaleerde knelpunten

zouden worden opgepakt. Een tussenevaluatie¹ begin 2018 liet zien dat de transformatie nog niet van de grond kwam. De meest kwetsbare kinderen hadden (nog) geen baat bij de decentralisatie en het nieuwe systeem kende nog steeds schotten en versnippering.

Ambities uit Jeugdwet nog niet waargemaakt

Hoewel er na de tussenevaluatie nog geen eindevaluatie heeft plaatsgevonden, kunnen we met elkaar vaststellen dat de decentralisatie na ruim zes jaar nog niet gebracht heeft wat er mee beoogd werd. De aanpak van de knelpunten in de jeugdzorg is in de afgelopen jaren te vrijblijvend gebleken. Hoewel er bijvoorbeeld standaarden werden ontwikkeld om de administratieve lasten te beperken, mocht iedere gemeente van deze standaarden afwijken. Het belang van regionale samenwerking werd massaal met de mond beleden, maar van de 42 jeugdregio's uit 2015 is inmiddels meer dan de helft gesplitst, in stukjes uiteengevallen of veranderd van samenstelling. Gevolg: een nog steeds versnipperd zorglandschap, een haerend en gebrekkig afgestemd jeugdhulpaanbod en nóg grotere administratieve lasten voor aanbieders. Maar het meest kwalijke: de continuïteit van zorg komt in het geding doordat systeeminstellingen het steeds moeilijker hebben zorg te blijven leveren op het hoogste niveau. De zo nodige innoverende en transformerende ruimte is door de financiële druk volstrekt onvoldoende.

De vrijblijvendheid voorbij

De tijd van vrijblijvende oplossingen is wat ons betreft voorbij. De doelen van de Jeugdwet staan niet ter discussie en een nieuwe ingrijpende stelselwijziging is onwenselijk, omdat zo'n ingreep alle tijd en aandacht opslokt die naar de zorg zelf zou moeten gaan. Het is echter wel duidelijk dat er serieuze aanpassingen in de wetgeving, het toezicht en de inrichting van het jeugdstelsel nodig zijn om de doelen van de Jeugdwet daadwerkelijk te realiseren. De BGZJ reikt in deze brief graag bij de formerende partijen oplossingen aan die wél werken, waarmee de nieuwe coalitie samen met het veld en gemeenten daadwerkelijk bijdraagt aan betere zorg voor de meest kwetsbare kinderen.

Wetsvoorstellen in voorbereiding

De jeugdbranches steunen de verschillende wetsvoorstellen die in voorbereiding zijn, maar hebben voorstellen om die robuuster en minder vrijblijvend te maken. In 2019 schreven we onze uitgangspunten daartoe reeds op². Daarin staat ook ons pleidooi³ voor een betere organisatie van de jeugdbeschermingsketen, waar nu veel overlap zit in het werk van de Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis. De stappen die in dat traject gezet worden, moeten ook tot wetswijzigingen leiden.

Tien aandachtspunten voor toekomstbestendige jeugdzorg

Na het verschijnen van het AEF-rapport 'Stelsel in groei' in december 2020 reageerden we met 10 concrete aandachtspunten⁴ op dat rapport. Het rapport maakte niet enkel duidelijk dat er additionele middelen nodig zijn, maar ook dat er naar doelmatige inzet van zorg moet worden gekeken. Onze branches zijn van harte bereid mee te denken over verbeteringen die doelmatiger, kwalitatief hoogwaardige jeugdzorg faciliteren. Dit kan echter enkel worden gezien in samenhang met de hoognodige aanpassingen in wetgeving en positionering van het toezicht.

¹ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/conclusies-evaluatie-jeugdwet-herkenbaar-echte-transformatie-moet-nog-komen/>

² <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2020/02/9-puntenplan-BGZJ-stelseldiscussie.pdf>

³ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdbescherming-kan-met-minder-instanties-toe/>

⁴ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2021/02/Bijlage-Reactie-van-de-BGZJ-op-het-AEF-rapport-Stelsel-in-groei-002.pdf>

Wij brengen hierbij graag de tien aandachtspunten onder uw aandacht en vragen u deze zaken in samenhang te betrekken bij de totstandkoming van een nieuw Kabinet.

1) Reële herijking van de jeugdzorg

Voor een daadwerkelijke verbetering van het jeugdstelsel moet het belang van passende jeugdhulp voor jeugdigen en gezinnen die dat nodig hebben bovenaan staan. Kijk daarbij breed en wees realistisch. Herijk de financiële kant van de beleidstheorie van de Jeugdwet, verbeter de positionering van het toezicht en zorg voor verbeterde en duurzame samenwerking tussen jeugdzorgpartijen en gemeenten. Verruim de leeftijdsgrens voor de jeugdwet en los knelpunten op die continuïteit voor de zorg voor adolescenten bij overgang naar 18+ in de weg staan. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving concludeerde in een rapport⁵ in 2018 al dat ‘zorg en ondersteuning niet moeten toewerken naar het bereiken van een leeftijd, maar naar het bereiken van levensdoelen’. Voor mensen met een licht verstandelijke beperking bestaat een blinde vlek, ook zij hebben zorg nodig die na hun 18de doorloopt⁶.

2) Investeer in kwetsbare groepen

De meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen hebben onze hulp nodig en daarvoor zijn extra middelen nodig, zoals eerder in deze brief al genoemd. Er wordt nu te veel op financiën gestuurd. Daardoor krijgen de meest kwetsbare kinderen en jongeren niet de hulp die zij nodig hebben.

3) Investeer in preventie

In het AEF-rapport lijkt geen ruimte te zijn voor grootschalig investeren in preventie, maar de BGZJ pleit hier wel voor. Zo vergroten we de mentale en fysieke weerbaarheid en bereiken we dat jeugdigen hun school wél afronden, wél aan het werk komen en zich gelukkiger voelen. Dat levert een enorme bijdrage aan de ontplooiingsmogelijkheden en het welzijn van jeugdigen en het voorkomt latere maatschappelijke kosten. Kijk naar de lange termijn-effectiviteit van het preventie- en jeugdhulpaanbod. Zodat niet ongefundeerd en te snel wordt bezuinigd op preventie of de benodigde specialistische hulp.

4) Versterk de POH's (Praktijk Ondersteuner Huisarts)

We ondersteunen de bredere, landelijke ‘uitrol’ van de POH Jeugd en POH GGZ. Zodat vroege signalering, laagdrempelige toegang en tijdige hulp in de directe nabijheid geborgd zijn. Zodat huisartsenzorg en sociaal domein sámen een toegankelijke en sterke ‘eerste lijn’ vormen.

5) Verbeter doelmatige jeugdzorg door regionale samenwerking

Een rigoureuze vermindering van de uitvoeringskosten is noodzaak, zodat het geld op de juiste plek terecht komt; bij kinderen, jongeren en gezinnen. Beëindig de huidige aanbestedingspraktijk, uniformeer de inkoop met reële tarieven en maak meerjarige contracten de norm. Stel eenduidige eisen aan sturing en verantwoording en investeer in partnerschap en brede ketensamenwerking.

6) Maak een grondige analyse van duur en in- en uitstroom in de jeugdzorg

AEF stelt dat de instroom gelijk blijft maar ziet een afnemende uitstroom, langere trajecten en toenemende kosten. Een analyse naar doelgroep, deelsector, hulpvorm, en oorzaak is essentieel.

⁵ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/nieuwe-tweede-kamer-verhoog-jeugdhulpplicht-naar-21-jaar/>

⁶ <https://www.trouw.nl/opinie/laat-de-18-plussers-met-een-lichte-beperking-niet-in-de-steek~b3c7fc57/>

7) Borg laagdrempelige toegang tot (specialistische) jeugdhulp

De toegang tot jeugd-ggz en andere jeugdhulpvormen via andere verwijzers zoals de huisarts, alsook via de jeugdarts, medisch specialist en GI's, moet gewaarborgd blijven.

8) Geen eigen bijdrage voor specialistische jeugdhulp

Een eigen bijdrage kan leiden tot zorgmijding en verergering van klachten. Het korte termijn voordeel kan tenietgedaan worden door hogere kosten vanwege zwaardere hulpvraag op een later moment. Daarnaast leidt invoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage tot aanzienlijke administratieve lasten en daarmee onnodige kosten.

9) Zorg voor betere (beleids)informatie over jeugdhulp

De beleidsinformatie over de brede jeugdzorg moet verbeterd worden. De geleverde sturingsinformatie is doorgaans te weinig gedetailleerd en specifiek noch onderscheidend in relatie tot de verschillende doelgroepen en sectoren (gehandicaptenzorg, ggz, jeugdhulp).

10) Borg complexe zorg, onderzoek, innovatie en opleiding

Voor een toekomstbestendig jeugdstelsel is het van belang te beseffen dat (complexe) zorg, onderzoek en opleiding onlosmakelijk verbonden zijn. De ontwikkeling van de specialistische jeugdhulp, zoals de jeugd-ggz, behandelen voor jeugdigen met een LVB en JeugdzorgPlus in de volle breedte, kan niet zonder wetenschappelijk onderzoek, innovatie, kennisvalorisatie en hoogwaardige opleidingen van professionals. Daar moet financiële ruimte voor geborgd zijn. De problemen op de arbeidsmarkt vragen extra aandacht.

Geen pleisters plakken, maar gericht ingrijpen

De zorg voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen staat zwaar onder druk. De situatie van veel grote jeugdinstituten is nu al zorgelijk, zo blijkt uit diverse analyses van jaarrekeningen⁷. Er is een groeiende groep jongeren en kinderen met psychische problemen die dringend hulp nodig heeft terwijl wachttijden verder oplopen, aldus de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd⁸ en aanbieders van jeugd-ggz⁹. De nieuwe coalitie kan grote verbeteringen in gang zetten. Door knopen door te hakken en echte keuzes te maken in de manier waarop de jeugdhulp en jeugdbescherming georganiseerd worden. Geen pleisters plakken, maar alle partijen in hun eigen rol en werkend aan echte oplossingen. Onze jeugd is onze toekomst. De jeugdbranches staan klaar om deze uitdaging samen met u aan te gaan.

Met vriendelijke groet,

Namens de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ)

Hans Spigt
voorzitter Jeugdzorg Nederland

Frank Bluminck
directeur Vereniging Gehandicaptenzorg
Nederland (VGN)

⁷ <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/column-hans-spigt-fundament-jeugdzorg-wankelt/>

⁸ <https://www.denederlandseggz.nl/nieuws/2021/ook-inspectie-gezondheidszorg-en-jeugd-slaat-alarm-over-jeugd-ggz>

⁹ <https://www.denederlandseggz.nl/nieuws/2021/onderzoek-de-nederlandse-ggz,-steeds-meer-kinderen-en-jongeren-in-de-knel>